

Vestby kommune - Uttalelse til Byggesak - Etablering av Langerud stasjon - søknad om ny Langerud koblingsstasjon

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har mottatt konsesjonssøknad og ekspropriasjonssøknad fra Statnett om å bygge ny koblingsstasjon på Langerud i Vestby kommune, datert 23.09.2022. Statnett søker videre om tillatelse til å sanere deler av anlegget i dagens Tegneby koblingsstasjon, og å etablere et nytt kaihakkanlegg ved Nesset i Ås kommune.

Viken fylkeskommune har fått søknaden til høring, med høringsfrist 11.november 2022.

Om søknaden

Tegneby/Langerud ligger øst for Grimsrød-krysset langs E6 i Son. Nesset ligger lengst sør i Bunnefjorden i Ås kommune. Det er vurdert tre alternative plasseringer av ny koblingsstasjon i Vestby, hvor Statnett søker om alternativ 3 som vist i søknaden.

Statnett søker om å bygge en ny koblingsstasjon på Langerud, som skal erstatte dagens anlegg i Tegneby. Deler av eksisterende koblingsstasjon i Tegneby blir da sanert. Statnett ønsker også å tilrettelegge for fremtidig utvidelse av stasjonen i Langerud. Statnett søker derfor om tillatelse til ekspropriasjon etter ekspropriasjonsloven, for å bygge og drive de elektriske anleggene. Det nye anlegget på Langerud vil blant annet omfatte et nytt kontrollbygg (400 m²), nytt lager- og garasjebygg (120 m²) og erverv av ca. 139 daa tomt. Arealet er fordelt på seks eiendommer. Som del av tiltaket er det også søkt om ny permanent stasjonsvei (1-1,5 km).

Statnett ønsker også å omlegge 2,5 km. eksisterende luftledninger til ny koblingsstasjon på Langerud i traséer mellom Tegneby og hhv. Hasle, Follo og Sylling. Det er foreslått ni nye master og etablering av disse innebærer et ryddebelt på 40 meter.

Ved Nesset i Ås kommune søkes det om å etablere nytt kaihakkanlegg/bryggeanlegg for trafotransport til Statnetts stasjoner i området. Nødvendig areal for anlegg og adkomstvei utgjør 1700 m² (1,7 daa). Bakgrunnen for tiltaket er at transporten har økt i omfang utover det som eksisterende anlegg er dimensjonert for. Anlegget er også blitt delvis utilgjengelig som følge av båtanlegg.

PLAN Avdeling for kommunale planer

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG
Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO
Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no
Internett: www.viken.no
Org.nr.: 921693230

Fylkeskommunens tilbakemelding

Viken fylkeskommune uttaler seg i rollen som regional planmyndighet, fagmyndighet for kulturminnevern, forvalter av fylkesvei og prosessmyndighet etter vannforskriften. Vi har følgende merknader:

Medvirkning

Vi ser det som positivt at eventuelle avbøtende tiltak blir utredet videre etter høringsperioden. Statnett ber imidlertid om forhåndstiltredelse. Hvis det gis tillatelse til dette, kan Statnett begynne arbeidene før «skjønn er avholdt». Vi vurderer at dette mulig kan bli en interessekonflikt, ved at innspill gitt i høringsperioden ikke vil få en reell vurdering, hvis Statnett allerede har satt i gang arbeidet. Det vil også være vanskelig for Statnett å eventuelt gjøre endringer i de planlagte tiltakene. **Vi anbefaler derfor at Statnett avventer igangsetting av arbeider som inngår i det omsøkte tiltaket til nødvendige avklaringer er gjort.**

Miljøvurderingen og valgt alternativ

Det er utarbeidet en miljøvurdering for de tre alternativene som vurderer påvirkning på landskap, kulturminner og naturmiljø. Vurderingen er imidlertid gjort før det var detaljerte planer for ledningsomlegging og veiadkomst, men alternativ 3 er supplert i etterkant. Når det gjelder de to andre alternativene er det ikke gjort ytterligere vurderinger. Tiltaket er vurdert til å ikke være KU-pliktig etter forskrift om konsekvensutredninger og de tre alternativene er ikke sammenstilt når det gjelder vurderinger knyttet til verdi, påvirkning og konsekvenser.

I de vurderte alternativene er det lagt mest vekt på grad av synlighet og eksponering mot omkringliggende bebyggelse og kulturlandskap. Statnett har hatt dialog med Vestby kommune og grunneiere i de mulig berørte områdene. Vi er enig i at fjernvirkning og beliggenhet bør være et hensyn ved vurdering av alternativene, men vi mener det er andre hensyn som må tillegges mer vekt. Særlig bør hensyn til jord- og skogvern vektlegges tungt, som etter vår vurdering vil bli sterkt berørt av alternativ 3. Vi stiller spørsmål ved at miljøvurderingen konkluderer med at det er få eller ingen viktige verdier i berørte områder for stasjonstomt, omlagte ledninger og adkomstvei innenfor temaene landskap, kulturminner og naturmiljø. I miljøvurderingen vises det også til at omfanget av inngrep som innebærer tap av jordbruksarealer *ikke* inngår. Dette er svært uheldig og kan gi et uriktig bilde av hvilke konsekvenser tiltakene faktisk vil medføre for naturmangfoldet.

Hvis det er et mål at anlegget skal fremstå diskret, vurderer vi at dette langt på vei kan løses i fasaden ved å bruke materialer og en fargepalett som harmonerer med omgivelsene og kulturlandskapet. Vi viser til dagens anlegg på Tegneby som er avbildet i Norconsult sin vurdering (figur 3, s. 9) som er utformet med en nedtonet fargepalett. Vi anser det som svært uheldig at nytt anlegg er foreslått plassert i et skogsområde for å gjøre det mindre visuelt synlig, samtidig som store deler av dette området må ryddes for å få plass til ny bebyggelse, veianlegg og master. Statnett viser også til at nødvendige rettigheter til ferdsel og transport til stasjonene innebærer terrengkjøring og landing med helikopter, og rydding av skog som eventuelt vil hindre slik adkomst. Dette vil i så fall medføre ytterligere inngrep i naturmiljøet over tid. Dette utdypes videre i avsnittet nedenfor knyttet til dyrka mark, naturmangfold og viltforvaltning.

I miljøvurderingen er de ulike alternativene illustrert (figur 5-8, s.11-13), og det er presisert at omrissene viser anleggets plassering, utstrekning og maksimale høyder. De må ikke tolkes som vegger eller bygninger i anlegget. Selv om det blir presisert i teksten, vurderer vi at illustrasjonene kan gi et feilaktig inntrykk av at områdene blir bebygget slik skravuren viser, og at utsynet blir hindret tilsvarende. Ifølge søknaden skal det oppføres et bygg i én etasje og en garasje. I tillegg blir det teknisk infrastruktur og veiareal. Dette kan tolkes som at faktisk tiltak vil bli mindre dominerende enn det illustrasjonen kan gi inntrykk av, og at konsekvensene for utsyn følgende ikke blir like store som det kan virke ut fra illustrasjonene i miljøvurderingen. Vi ber om at de viste illustrasjonene markeres på kart, for å vise hvilken retning de er illustrert mot/fra. Det bør også utarbeides illustrasjoner som viser de faktiske volumene som nå er planlagt.

Dyrka mark, naturmangfold og viltforvaltning

I søknaden vises det områder som foreslås som permanent lagring av overskuddsmasser, som på sikt kan revegeteres. Massene er foreslått lagt på et område som i dag er kartlagt som dyrka mark i Kilden? Samtidig vil den foreslåtte anleggsveien til anlegget gå over arealer som er vurdert til å ha svært god jordkvalitet. Ivaretagelse av dyrka mark er viktig for matsikkerheten. Nasjonalt er det mål om at omdisponering ikke skal overstige 3000 dekar per år. Viken fylkesting vedtok 18. desember 2020 Regional planstrategi 2020-2024, hvor det er satt mål om en nullvisjon for nedbygging av matjord i Viken. Vi vurderer det derfor som svært uheldig at omsøkt tiltak innebærer nedbygging av dyrka mark, og anser det som nødvendig at konsekvensene tiltaket vil ha for jordbruksarealene vurderes. Dette er spesielt relevant med tanke på de andre alternativene som har blitt vurdert.

I omtalen av alternativ 3 i Norconsult-rapporten står det at arealet er stedvis såpass myrlendt og vasstrukket at det må foretas masseutskifting og tilkjøring av masser. Fylkeskommunen oppfatter rapporten fra Norconsult slik at det ikke er snakk om rene myrområder. Myrlent skogkledt terreng kan ha stor verdi som karbonlager, for overvannshåndtering og flomdemping. Fylkeskommunen kan ikke se at det er gjort utredninger knyttet til klimagassutslipp som følge av masseutskifting av myrlendt terreng, og heller ikke hvilke konsekvenser utskifting av masser kan få for vannføring nedstrøms tiltaksområdet. Vi ber om at det gjøres en vurdering av dette.

Norconsult-rapporten konkluderer med at alternativ 3 vil komme i konflikt for viltet. Anleggets plassering vil være uheldig i forhold til vilttrekk, og det vil medføre økt aktivitet i et skogsmiljø, som allerede er presset fra flere sider. Det står videre at massedeponiet i omsøkt alternativ 3 vil ha negativ påvirkning på viltbestanden. Som følge av dette mener vi at det bør sikres viltpassasjer ved at resterende skog i området ikke hogges.

Denne regionen er sterkt påvirket av menneskelig aktivitet, og det arealkrevende viltets leveområder er allerede sterkt fragmentert. Det er meget viktig at nye tiltak ikke medfører ytterligere fragmentering gjennom ødeleggelse av etablerte trekkveier. Follotunnelen rett nord for planlagt tiltaksområde er et av få punkter viltet kan passere E6 i regionen, og trekket er å anse som regionalt viktig gjennom å knytte sammen skogsområdene øst og vest for Europaveistrekningen. Det bør derfor tillegges vekt å opprettholde dette som et funksjonelt

krysningspunkt, hvilket også innebærer å sikre adkomstarealene inn mot krysningsen. Fylkeskommunen har ikke tidligere hatt oversikt over vilttrekkene i dette området, men er nå gjort kjent med trekkruiter kartlagt av kommunen.

Koblingsstasjonen med tilhørende infrastruktur søkes lagt i en skogteig øst for E6. Denne skogteigen ligger sentralt i viltets trekkområde, og hjortevilt som benytter krysningspunktet Follotunnelen vil passere her. Slik det omsøkte anlegget er tegnet inn, vil det være en krans av skog rundt koblingsstasjonen som dyrene kan bevege seg i. Den reelle effekten tiltaket vil ha på viltets vandring kan ikke ses å ha bli vurdert, og det er ikke vist at tiltaket kan gjennomføres uten negative effekter på vilttrekket. Fylkeskommunens vurdering er at et slikt anlegg sentralt i skogstrukturen vil bidra til ytterligere fragmentering og gjøre bruken av adkomstarealene, og dermed selve krysningspunktet, usikker og langt mer sårbar enn om dagens situasjon opprettholdes. Fylkeskommunen legger særlig vekt på at et av argumentene for denne plasseringen er en topografi som muliggjør fremtidige utvidelser av anlegget. Fylkeskommunen ønsker å påpeke at eventuelle utvidelser vil legge ytterligere press på adkomstarealene og potensielt være ødeleggende for hjorteviltets forflytning over Europaveien.

Kulturminner – bygningsmiljø, landskap og arkeologi

Tiltaksområdet ligger i skogsområder og kulturlandskap på østsiden av dagens E6. I området er det flere gamle gårdstun og gamle veier som tiltaket bør ta hensyn til ved plassering av koblingsstasjonen, omlegging av kraftledninger og bygging av ny stasjonsvei. Kart fra 1894:

Tiltaksområdet ligger sørvest for kulturlandskapet rundt Såner kirkested, som er et kulturlandskap av regional og nasjonal interesse, og avmerket som hensynssone bevaring kulturmiljø i Vestby kommuneplans arealdel. I Norconsults miljøvurdering av plasseringsalternativer står det: «Fra Såner kirke vil ikke noen av alternativene bli synlige, grunnet lokal og mellomliggende vegetasjon, topografi og bebyggelse». Dersom mellomliggende vegetasjon er viktig for å unngå at anleggene blir synlig fra Såner kirke, bør det opprettholdes et vegetasjonsbelte med skog, eller plantes nytt dersom det blir hogd.

I konsesjonssøknaden søkes det om nedleggelse og sanering av anlegg i Tegneby stasjon, herunder «tilhørende bygningsmasse». Det kommer ikke fram hvilken bygningsmasse det gjelder. Transformatorstasjonen fra 1959 på Tegneby er heller ikke omtalt under temaet kulturminner i miljøvurderingen av tiltak. Vi gjengir derfor fra NVEs temaplan *Kraftoverføringens kulturminner* fra desember 2010, der transformatorstasjonsbygningen er omtalt med følgende tekst i artikkelen *Elektrisitetens hus, en arkitekturhistorie*:

«Et fenomen fra 1950-tallet er skrånede yttervegger. (...) Utførende arkitekt for Tegneby transformatorstasjon var Knut Astrup. Stasjonen er fra 1959, ligger i et jordbruks- og skoglandskap ut mot en riksveg, og preges av utskrånede, kraftige endevanger med konkav taklinje som omslutter en rektangulær bygningskropp. Første etasje består blant annet av kontor og oppholdsrom for den relativt store betjeningen. Øverst på langveggene er isolatorene for luftledningene forankret i en lett utkragende horisontal "list". Bygningen er utvendig kledd med okergule plater, med unntak av de skrå endeflatene av vengene, som har rød takshingel. Endeveggen ut mot vegen har et karnapp med kobberhette, som en etterligning av eldre kraftverksarkitektur.»

I temaplanen er ikke Tegneby transformatorstasjon med i utvalget av transformatorstasjoner som er vurdert som kulturhistorisk verdifulle i et nasjonalt perspektiv. Som en del av konsesjonssaken bør det derfor foretas en ny vurdering av kulturminneverdien til Tegneby transformatorstasjon fra 1959, både som del av kraftoverføringen fra vestsiden av Oslofjorden til Tegneby og videre, og som bygning i seg selv. Det bør også utredes mulig fremtidig bruk av bygningen, dersom den ikke skal brukes som transformatorstasjon.

Tegneby transformatorstasjon (Foto: Sissel Riibe, 2009)

Automatisk fredete kulturminner

Området ved Tegneby/Langerud ble befart 11. oktober og uttalelsen er basert på denne og tilgjengelig kildemateriale. Det er ingen kjente automatisk fredete kulturminner innenfor området, men i nærområdet, mellom Søndre Skøyen og Nordre Ek er det gjort en del førreformatoriske løsfunn med metalldetektor. Ved Ek er det også registrert en gravrøys fra bronsealder-jernalder. Innenfor konsesjonsområdet ved Tegneby/Langerud er det ikke tidligere gjennomført arkeologiske registreringer, men terreng og topografi tilsier at tiltakene kan komme i konflikt med uregistrerte automatisk fredete kulturminner. Vi stiller derfor her krav om arkeologisk registrering jfr. kulturminneloven § 9.

Kartmaterialet gir en oversikt over planlagte tiltak i konsesjonen, men for at vi skal kunne utarbeide et budsjett for den arkeologiske registreringen ber vi om at dere sender over en sosi-fil (UTM89 32N) som viser omrisset av berørt område/arealer som inkluderer alle tiltak i tillegg til de som omtales, også f. eks anleggsveier, massedeponier, riggområder o.l. Filen kan sendes til malint@viken.no

Avklaring av forholdet til automatisk fredete kulturminner bør gjøres tidligst mulig i saksprosessen. Tiltakshaver må akseptere budsjettet skriftlig og selv avtale tidspunkt og nærmere vilkår for registreringen med Arkeologisk feltenhet v/ Linn Marksten, tlf. 22 05 56 95 / mobil 976 41 826, Bestillingfeltarkeologi@viken.no. Registreringer kan bare foretas når bakken er snø- og telefri. Da det er stor pågang, spesielt på høsten, bør bestilling gjøres i god tid for å sikre fremdriften i saken.

Friluftsliv

Omsøkte Langerud stasjon vil beslaglegge et skogområde i friluftsområdet H20 - Burud som er kartlagt som et viktig friluftsområde og har hensynssone friluftsliv i kommuneplanen. Det

kommer frem i søknaden at tiltaket vil komme i konflikt med registrert skiløype som går mellom Såner ungdomsskole og Vandrås.

Det er foreslått avbøtende tiltak med omlegging av skiløypen. Vi anbefaler i så fall å gjøre dette i tråd med [Miljødirektoratets veileder for naturvennlig tilrettelegging av friluftsliv](#) og i samarbeid med Vestby kommune, for å få en funksjonell og naturvennlig omlegging av skiløypen.

Kaianlegget på Nettet

Det er planlagt et nytt kaianlegg, som foreslås med adkomst langs baksiden av dagens kiosk. Området har mange besøkende, blant annet til Breivoll, noe som medfører en del trafikk. Tiltaket er ikke beskrevet i søknaden, vi ønsker blant annet en vurdering av hvordan tiltaket vil påvirke dagens aktivitet og trafikkbilde. Vi mener Statnett bør vurdere å videreføre eksisterende anlegg på Nettet fremfor å etablere et nytt.

Konklusjon

Fylkeskommunen vurderer at det omsøkte alternativet vil medføre store, negative konsekvenser for naturmiljøet ved Langerud. Videre vurderer vi at alternativene 1-3 må utredes ytterligere med tanke på hensyn til naturmiljøet og viktige vilttrekk, og at dette hensynet må få en sterkere vektlegging i vurderingene som skal ligge til grunn for plassering av et nytt anlegg.

Vi stiller krav om arkeologisk registrering. Det må oversendes etterspurt kartmateriale til oss, og gjøres nærmere avtale om registreringen.

Når det gjelder kaianlegget på Nettet, ønsker vi om en nærmere beskrivelse av tiltaket, spesielt med tanke på konsekvenser for trafikkbildet som følge av dette.

Vennlig hilsen

Ada Louise Grimsgaard

Seniorrådgiver

Kopi til:
Vestby kommune
Statsforvalteren i Oslo og Viken